

UDC 305

Suzana Mihajlović Babić*
Univerzitet u Beogradu
Fakultet političkih nauka

Gender in Focus: Identities, Codes, Stereotypes and Politics

Andreea Zamfira, Christian
de Montlibert and Daniela
Radu (eds.), Barbara Budrich
Publishers, Opladen, 2018

Savremeni teoretičari socijalne politike postavljaju rod u središte postmodernističkih gledišta na nejednakosti, dok feminističke perspektive poslednjih nekoliko decenija razmatraju ulogu države u konstruisanju struktura i procesa u društvu i njihov uticaj na društveni položaj zasnovan na rodnim razlikama. U zborniku radova „Rod u fokusu: identiteti, kodovi, stereotipi i politika” razmatraju se nejednakosti kao

društvena ograničenja za muškarce i žene, koje se zasnivaju na konstrukciji raznovrsnih rodni identiteta, kodovima koji oblikuju muško/ženske kategorije i stereotipima u konfiguraciji partnerskih i porodičnih odnosa.

Zbornik radova je podeljen na četiri dela, u okviru kojih je smešteno šesnaest poglavlja logički raspoređenih na ove delove. Prvi deo pod nazivom „Seksualna tela i rodni identiteti širom sveta” sadrži četiri poglavlja. U okviru prvog poglavlja predstavljen je društveni položaj starijih žena opsednutih precima, božanstvima ili duhovima u tradicionalnim sistemima verovanja u azijskim društvima, kao što su analizirane i promene njihovog statusa u društvu sa narastajućom sekularizacijom, urbanizacijom i ulogom države. Drugo poglavlje razmatra društvene i političke okolnosti u istorijskoj perspektivi u Indoneziji koje su doprinele kontinuiranom menjanju uloge takozvanog „trećeg pola” i funkcionisanja izvan društvenih normi, uprkos njegovom kontinuiranom prisustvu u indonežanskom društvu. Vijetnamsko iskustvo transformacije rodni odnosa, podstaknuto globalnim društvenim promenama, predstavljeno je u poglavlju „Kako globalizacija i neoliberalni preokret oblikuju rodne

* suzana.mihajlovic@fjn.bg.ac.rs

odnose u Hanoju", dok poglavlje „Rod i aseksualnost u akademskim izvorima" ukazuje na sve veću zastupljenost istraživanja aseksualnosti i na mogućnost prevazilaženja binarnosti rodnog identiteta.

Drugi deo zbornika, pod nazivom „Kodovi unutar auto i heteroreprezentacija žena", sadrži četiri poglavlja u kojima se razmatra predstavljanje žena u umetnosti koje posledično oblikuje i osnažuje rodne kodove u društvima. Peto poglavlje u fokusu ima analizu internalizovane pobune u pravcu kritike komunističkog režima u Rumuniji tokom sedamdesetih i osamdesetih godina prošlog veka ispoljene u poeziji rumunskih pesnikinja. U šestom poglavlju razmatraju se autobiografija kao važan književni žanr u kome su žene podzastupljene, modeli ženske autofikcije i književne teme koje prevladavaju u rumunskoj književnosti, teme koje se ne mogu shvatiti izvan kulturnog konteksta koji ih je artikulisao. Perspektiva transformacije rodnihi kodova kod žena imigrantkinja prikazana je u sedmom poglavlju na osnovu analize romana *Ravnica*, sa porukom da su transformacije u savremenom kontekstu moguće jer su u transkulturalnim okolnostima identiteti fluidni. Analiza reprezentacije žena u kinematografiji u osmom poglavlju dovodi do zaključka da simbolika njihovog predstavljanja određuje jezik, poetiku i politiku u okviru postojećih društvenih i političkih koncepata.

Naredni deo zbornika, pod nazivom „Rodni stereotipi, konfiguracije par/porodica i reprodukcija", započinje poglavljem u kome se ana-

lizira doprinos francuskog filozofa Emanuela Levinasa u razmatranju kategorije ženstvenosti i uloge ženstvenosti, sa ciljem prevazilaženja *postojeceg* ontološkog modela u ljudskim relacijama. Deseto poglavlje zatim nudi feminističku kritiku Bekerovih modela koji se odnose na podelu rada u porodici i na altruizam, u njemu su izneti argumenti i protivargumenti za konstruisanje ovih modela i uticaj zastupanja ovih modela na intervenciju države prema tržištu rada i porodici. Naredno poglavlje preispituje posledice intimnosti i nasilja u partnerskim odnosima kod mladih koje se ispoljavaju kod formulisanja budućih životnih planova u partnerskim odnosima u Rumuniji. Poslednje, dvanaesto poglavlje u trećem delu zbornika zaokružuje celinu o formiranju rodnihi percepcija sužavajući sociološko objašnjenje njihovog formiranja na pitanje individualnog izbora reprodukcije u postkomunističkoj Rumuniji. Studija u kojoj je učestvovalo preko pet stotina žena u Rumuniji o percepciji rumunskih žena o abortusu donosi važne zaključke o liberalnom pristupu ovom pitanju, uprkos prijavljenom visokom značaju religije za ove žene u njihovom kulturnom kontekstu.

Za oblast socijalne politike od naročito značaja je četvrti deo zbornika „Socijalna, politička i institucionalna ograničenja za žene". U prvom poglavlju u okviru ovog dela zbornika predstavljeni su rezultati istraživanja o uticaju akademskog samopoimanja na odabir profesije koja se često pripisuje muškim afinitetima – studija u oblasti računarstva u

Nemačkoj. Postavljeno je važno pitanje o postojanju rodnih razlika pri odabiru studijskog programa, kod akademskih dostignuća i motivacionih aspekata. Nadovezujući se na istraživanje u Nemačkoj, u četrnaestom poglavlju predstavljeni su nalazi na univerzitetima u Italiji o izazovima sa kojima se suočavaju žene u akademskom kontekstu, sa posebnim fokusom na majčinstvo i usklađivanje porodičnih i profesionalnih obaveza. Održavanje tradicionalne uloge žene na mezo i mikronivou prisutno je čak i nakon zagovaranja alternativnih obrazaca rodne socijalizacije na makronivou. Nacionalno specifične prakse rodne segregacije nastavljaju da se predstavljaju i u narednom poglavlju koje za predmet ima analizu dimenzija učešća žena na tržištu rada u Srbiji. Autorke Natalija Perišić i Jelena Tanasijević razmatraju dvojak uticaj socijalističkog nasleđa na položaj žena na tržištu rada, sa jedne strane, razmotren je pozitivan uticaj na povećanje učešća žena, dok je, sa druge, zaključeno da socijalizam nije doveo do smanjenja postojanja neplaćenog rada u domaćinstvu. Tranzicioni, postsocijalistički period obeležilo je redefinisanje legislativnog okvira, kao i povećano interesovanje akademske zajednice i civilnog društva za rodne nejednakosti na domaćem tržištu rada. Uprkos ovim naporima, autorke prepoznaju dva izazova za smanjenje rodne segregacije, nedostajući *gender mainstreaming* pristup

u nacionalnom kontekstu i izostanak dosledne primene zakona i strateških dokumenata. U poslednjem, šesnaestom, poglavlju preispituje se uticaj socio-kulturnih faktora na ženska imovinska prava u Kamerunu, sa ključkom da postojeće društvene i zakonske prakse diskriminišu žene dovodeći ih u nejednake odnose moći u rodnim odnosima.

Predstavljeni zbornik radova daje značajne uvide o nacionalno specifičnim rodnim pitanjima, uticaju raznovrsnih faktora na promenu rodnih odnosa i, na kraju, ulozi države u kreiranju i održavanju rodnih identiteta. Istaknuta je presudna važnost društvenog konteksta u kome se rodne karakteristike, specifičnosti i razlike pripadajućem rodu, konstruišu i održavaju, uz ukazivanje na društvene posledice koje takvi konstrukti mogu imati po mogućnosti pojedinca. Negativni aspekti ograničenja, uokvireni preovlađujućim političkim i socijalnim pravilima, mogu se tumačiti nezavisno od rodno preovlađujuće perspektive istraživača. Uklanjanje stereotipa u naučnim razmatranjima rodne teorije, putem veštine naučnika da prepozna „rodnu pristrasnost u konceptualizaciji, problematizaciji, operacionalizaciji, analizi i tumačenju” rodno zasnovanih ograničenja u društvu, polazno je stanovište urednika zbornika koje su autori u zborniku dosledno primenili u svojim istraživanjima.